

ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА П'ЮРКА (ДРОГОБИЦЬКИЙ ПЕРІОД 1932 – 1944)

УДК 7.071.2(477.83)“1932/1944”

Микола Михаць, заслужений діяч мистецтв України,
доцент кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
Зеонід Модрицький, диригент, культурно-громадський діяч, керівник хору “Сурма”,
(США, Чикаго)

ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА П'ЮРКА (ДРОГОБИЦЬКИЙ ПЕРІОД 1932 – 1944)

У статті розкривається постать керівника хору “Дрогобицький Боян” Богдана-Юліана П'юрка, його внесок у формування професійного хорового мистецтва Дрогобиччини.

Ключові слова: хор, диригент, репертуар.

Літ. 17.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи найсучасніші наукові дослідження культурно мистецького напрямку, бачимо, що все частіше з'являються публікації, які висвітлюють регіональні історичні події. З них ми довідуємося про події, імена митців, які замовчувались впродовж другої половини ХХ ст. Наполегливою дослідницькою працею повернено Україні прізвиська та наукову, творчу спадщину М. Вербицького, В. Матюка, О. Нижанківського, В. Барвінського, З. Лиська, Б. Кудрика та багатьох інших митців. Чимало дослідників й нині продовжують “розгрібати” сторінки історії на культурно-мистецькому фронті. Їм'я непересічної особистості Богдана-Юліана П'юрка, на жаль, й досі малодосліджено, а творча діяльність заслуговує на висвітлення його постаті на науково-мистецькому горизонті.

Штрихи творчого портрету Б. П'юрка фрагментарно висвітлюється у публікаціях І. Бермес [2], М. Бурбана [3], Ю. Булки, П. Гушоватого [5], Ю. Созанського, П. Сов'яка, В. Семчишина, М. Михаця [11], Р. Михаця, Б. Пица та ін.

Мета статті полягає у аналізі диригентсько-хорової діяльності Богдана П'юрка (Дрогобицький період 1932 – 1944), та розкритті його внеску у музичну культуру регіону.

Виклад основного матеріалу. Богдан П'юрко – один із яскравих представників музикантів-професіоналів, вихідців із так званої “празької школи”, який плідно працював у Галичині (1932 – 1944, за винятком 1939 – 1941) та на еміграції (1944 – 1953), подаючи кращим європейську класичну музику і ознайомлюючи інші народи з музичною спадщиною України. Його життєвий і творчий шлях, вагомий для історії української культури, замовчувався у радянські часи.

4 липня 1906 року в родині Михайла і Терези П'юрків народився син Богдан, який початкові музичні студії отримав від матері і дідуся. З часом майбутнього маестро віддають на навчання до Самбірської гімназії, куди водночас переїжджає і родина П'юрків. Під час навчання у гімназії він знайомиться із Романом Савицьким, згодом “... найкращий західно-українським піаністом цього покоління” [13, 287], творчі дороги з яким перетиналися протягом усього життя. Богдан захоплюється хоровим співом, співає у “Самбірському Бояні”, паралельно продовжуючи заняття музикою (уроки фортепіано) у В. Барвінського. Непересічні музичні здібності юнака, помножені на систематичну працю, дають належний результат, який стає помітним у колі музикантів Самбора і Львова. Будучи учнем старших класів гімназії, Б. П'юрко робить перші кроки у диригуванні. За відсутності керівника хору йому доручають диригувати “Бояном”. Вже студентом Празької консерваторії, у 1928 р. він підготував церковний хор у Самборі, який супроводжував Службу Божу під час коронації Чудотворної ікони. Ця подія згодом була описана у книзі пароха о. Франца Рабія “Історія Чудотворної ікони в греко-католицькій церкві в Самборі”, а участь у ній Б. П'юрка підтверджена у “Короткому хронологічному літописі м. Самбір” краєзнавця В. Семчишина [14].

Після закінчення гімназії (1923) Б. П'юрко продовжує фахові музичні студії у ВМІ ім. М. Лисенка (Львів). “... були учнями Барвінського Лисько, Рудницький, Колесса (усі троє – по гармонії), Савицький, Каранович, П'юрко (усі троє по фортепіані) ...” [13, 165].

У роки навчання в Інституті Б. П'юрко вивчає українську та європейську класичну музику, робить помітні успіхи як піаніст, знайомиться з музичним життям Львова – столиці Галичини. Як кращого випускника Інституту його рекомендують на навчання до Празької консерваторії (1926), яку

ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА П'ЮРКА (ДРОГОБИЦЬКИЙ ПЕРІОД 1932 – 1944)

свого часу закінчив проф. В. Барвінський. “Дальші студії фортепіяна і диригентури відбув у чеській Празі” [16]. Його студентські роки перетиналися із М. Колесою, Р. Савицьким та іншими, згодом відомими у Європі музикантами.

Після закінчення консерваторії (1930) Б. П'юрко на запрошення диригента Антіна Рудницького працює корепетитором оперного театру у Києві, мріючи про диригентуру. У творчому тандемі вони працюють у театрі протягом 1930 – 1931 рр., після чого, переїжджають у Галичину, де були скеровані В. Барвінським до Дрогобича з метою зміцнення філії ВМІ ім. Лисенка (відкритої 1923, директор о. Северин Сапрун). З 1932 року Рудницький працює директором філії Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Дрогобичі, а Б. П'юрко викладає фортепіано і теоретичні предмети. Так, “... 27 лютого 1932 року у Дрогобичі відбувся рідкісний як для провінційного містечка концерт – “Вечір камерної музики”, влаштований професорами філії Музичного інституту ім. М. Лисенка – скрипалем С. Огородніком (абсолювентом Інституту ім. М. Лисенка у Львові, клас проф. О. Москвичева) та піаністом Б. П'юрком (абсолювентом того ж Інституту, клас проф. В. Барвінського)” [2].

З початком 1932 р. о. Северин Сапрун передає диригентську батуту молодому перспективному музикантові Б. П'юркові. Водночас викладацькій і концертній діяльності, робить перші спроби на ниві хорового мистецтва з “Дрогобицьким Бояном”. Перший концерт під орудою нового маестро відбувся 3 квітня 1932 р., у якому звучали твори П. Демущького, М. Лисенка, К. Стеценка, О. Кошиця, М. Леонтовича, Л. Ревуцького. “І звуково-динамічно і в темпах твори були часом бездоганно обчислені під оглядом побажань композитора, спроможності хору і навіть – приноврені до акустики салі” [2, 129].

Наступні два концерти “Бояну” були знаковими у культурно-мистецькому житті Дрогобича. У Великодню п'ятницю хор виступив перед громадськістю міста з концертом Псалмів. “Численна публіка... не мала слів похвали нашої церковної музики, а ще більше для хору й диригентів... Признати треба, що... хор поступив знову вперед під оглядом техніки й викінчення нюансів” [2, 130]. Незабаром молодий маестро, який віддає справі всю свою енергію, завойовує визнання як у хористів, так і шанувальників їхнього мистецтва. Формує репертуар, до якого включає твори української та зарубіжної класики. У концерті з творів М. Лисенка (1933) Б. П'юрко диригує об'єднаними хорами: Дрогобицький та Бориславський “Боян” і хор із Тустанович (кращий

сілський хор у повіті), у виконанні якого звучала кантата “Б'ють пороги”, акомпанували Н. Кулицька та Ю. Соневицький. В окремих випадках Б. П'юрко доручав диригентську батуту М. Іваненкові (другому диригенту хору), а сам виступав у ролі піаніста-концертмейстера.

Авторитет Б. П'юрка зростає і з 1933 р., його обирають заступником Співацького товариства “Боян” (голова В. Сольчаник). Цього ж року стає управителем філії Інституту. Відтоді музичне життя Дрогобича зосереджується навколо творчої особистості Б. П'юрка, без участі якого годі було собі уявити, як довідуємось зі спогадів сучасників, будь-яку культурно-мистецьку імпрезу у місті та регіоні. Крім того, його обирають членом виконавської секції СУПрому, яка займалася “...влаштуванням концертів з метою утвердження престижу української музики та національної виконавської школи” [7, 7]. Дрогобицька філія Інституту, очолювана Б. П'юрком, надає методичну й практичну допомогу просвітянським хоровим колективам. Згодом (1935) “Просвіта” разом із дирекцією Інституту створили “Хорову пораду”, при якій діяли курси диригентів, викладачами якої були Б. П'юрко та Ст. Огороднік.

Б. П'юрко писав рецензії на концертні виступи хорів краю у тогочасній пресі: “... на першому місці мусимо поставити хор з Тустанович, який шляхетністю звуковиконання належить безперечно до найкращих хорових одиниць краю. В хорах Трускавця і Дрогобич-Стрийська (мається на увазі хор з вул. Стрийської – *примітка авторів*) давалася відчутти диспропорція між добрим жіночим, а слабшим мужеським голосовим матеріалом. Селянські хори виказували подібний рівень... Правильним був підхід диригентів, що підібрали більшість точок з творів Леонтовича, цієї незглибимої скарбниці народної музики... Народні хори в легких, але мистецьких розкладах Артемовського, Лисенка, Стеценка, Кошиця, Степового і Леонтовича, зі західно-українських Гайворонського, Колесси і Людкевича повинні стати “залізним” репертуаром кожного хору... Дуже чисто й музикально співав хор зі с. Ластівок... Хор з Даляви... виконав вповні вдовольняючи “Ой, горе тій чайці” і “За городом” М. Леонтовича... Хор з Грушова... виказує сталий поступ ... Треба ствердити, що хорова справа в повіті... повинна поступати унапрямі поглиблення і поширення цієї роботи” [2, 53]. Стурбованість станом української музичної культури на Дрогобиччині Б. П'юрком засвідчує його стаття “Актуальні справи” у місячнику “Українська музика” (березень, 1937, Ч.1., ст. 8): “Дійсність

ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА П'ЮРКА (ДРОГОБИЦЬКИЙ ПЕРІОД 1932 – 1944)

показує, що лише незначний відсоток нашої молоді студіює музику, а з цього знову тільки частина відноситься до навчання серйозно, з якимись плянами на майбутність”, його хвилює й ситуація з вибором учнями музичних інструментів для навчання, адже спостерігається: “... обмеження тільки до двох інструментів: фортепіану та скрипки і важко переконати молодих людей про потребу студіювання інших інструментів” [17, 49].

Незважаючи на велику зайнятість у царині музичного мистецтва, Б. П'юрка обирають головою спортивного Товариства “Зоря”, яке згодом отримало назву “Ватра”. Однак найбільше снаги проф. Б. П'юрко віддає музиці, часто виступає з новими концертними програмами з нагоди розмаїтих урочистостей – щорічні шевченківські, франківські святкування, відзначення роковин Лисенка, Федьковича, Лесі Українки, т-ва “Просвіта”, героїв Крут, концерти духовної, патріотичної пісні, щорічно збагачуване різдвяно-вертепне дійство.

Маестро П'юрко запрошує на гостинні виступи до Дрогобича провідних виконавців зі Львова, а саме: солістів оперного театру – Ольгу Лепкову (меццо-сопрано), Василя Тисяка (тенор), знаного піаніста Р. Савицького. Часто й сам виступає з ними як піаніст-концертмейстер: “У Львові був знаний як визначний акомпаньатор у численних музичних імпрезах...” [8]. У концерті класичної музики, ним же організованому (1935), виступає як диригент з “Бояном”, а також як піаніст в дуєті з Н. Кулицькою (випускницею ВМІ ім. М. Лисенка, викладачем Дрогобицької, а від 1927 – управителькою Бориславської філії Інституту). У їхньому виконанні прозвучало “... Кончерто Гроссо g-moll (на два форт.)” Г.Ф. Генделя. “Виконання програми попереджали річеві, ядерні реферати (про першу частину програми п. Огородніка, про другу – п. П'юрка)... Кульмінаційною точкою концерту було виконання Генделя “Аллилуя”, яке справедливо треба записати на рахунок найкращих успіхів добре уgruntованої слави “Дрогобицького Бояна” і його диригента проф. П'юрка” [2, 133]. Цей концерт став визначним мистецьким явищем для краю і для самого П'юрка.

Згодом ще з більшим натхненням працює над собою, вдосконалює мистецький рівень “Бояну”, беручи до репертуару хорові композиції: “Заповіт” М. Вербицького, “Ой чого, ти, почорніло” Л. Ревуцького, “Вкраїно-мати” К. Стеценка, кантату “Б'ють пороги” Печеніги-Углицького. Відчуваючи потенціал колективу, працює над творами Бородіна, Рубінштейна, Орландо Лассо, Жаннекена, Каччіні, частинами ораторії “Мессія”

Генделя, вальсами Й. Штрауса та іншими творами. Вагоме місце у репертуарі диригент надає українським народним пісням в опрацюванні Лисенка, Леонтовича, Стеценка, Кошиця, Вахнянина, Нижанківського, Людкевича, Барвінського, Лиська, Гайворонського. Відкриття святочної Академії концерту з нагоди 20-ї роковини смерті І. Франка (20.09.1936) розпочалося “... відспіванням “Вічного революціонера” злученими хорами повіту – співаків до 500 під проводом дир. Б. П'юрка” [2, 53].

Систематична фахова праця П'юрка з хором дає належні результати, про що свідчить включення до репертуару масштабних музичних полотен “Стабат Матер” Дж. Россіні та “Мессія” Г.Ф. Генделя. Для виконання цих творів потрібний був оркестр, якого в місті не існувало, та все-таки він зумів “змонтувати” оркестрову групу з дрогобицьких музикантів, запросивши частину зі Львова (духові інструменти). У випадку гострої потреби доводилося “... позичати їх у жидів, які радо виступали навіть на концертах псалмів у церкві” [15, 640]. Виконання цих творів припадає на 1938 – 1939 рр. “Супровід смичкової оркестри і фортепіана (Н. Кулицька) та фісгармонії (Я. Баранецька) був зіграний і повні піддався інтенціям диригента...” [6, 628].

Зокрема у часописі “Діло” (від 16.12.1938 р.) про концерт “Дрогобицького Бояна” у Стрию з нагоди 25-річчя заснування філії ВМІ ім. М. Лисенка С. Людкевич зазначає: “Головна частина хорових точок ... припала до виконання “Дрогобицькому Боянові”, що під орудою свого диригента Б. П'юрка виступив у поважному числі коло 60-ти членів та проявив великі голосові вальори, чистоту інтонації, гарне ритмічне (рідке у нас!) зіспівання і значну культуру” [9, 598].

З вибухом Другої світової війни (1 вересня 1939 р.) хор “Боян” і філія Інституту припинили діяльність. Б. П'юрко разом з М. Іваненком полишають Дрогобич, і вирушають до Польщі, де, за спогадами Ю. Созанського, перебувають у середовищі еміграційної галицької інтелігенції [17, 23]. Емігранти заснували Співоче товариство “Сурма”, український спортивний студентський клуб “УССК”, до яких і належав Б. П'юрко. Тут він видає збірку патріотичних пісень для чоловічого хору (1940) [10, 531].

Після відступу радянських військ з Галичини Б. П'юрко повертається до Дрогобича й відновлює роботу “Бояну”, готує колектив до Першого краєвого конкурсу хорів Галичини, проголошеного Львівським Інститутом Народної Творчості (директор о. С. Сапрун) з нагоди 100-ліття від уродин фундатора української класичної

ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА П'ЮРКА (ДРОГОБИЦЬКИЙ ПЕРІОД 1932 – 1944)

музики Миколи Лисенка. Копітка праця хористів під орудою маестро невдовзі дає вагомий результат – перше місце у номінації “великоміські хори”, у якій такі знані в Галичині хори, як львівська “Сурма” (дир. О. Плешкевич) станіславівські “Думка” (дир. М. Колесса) і “Боян” (дир. Г. Андріішин) відповідно поступилися дрогобичанам. “Останнім співав репрезентативний міш[аний] хор “Боян” з Дрогобича (дир. Б. П'юрко, реп.: “Туман хвилями лягає” з опери “Різдвяна ніч”, кантата “Радуйся, ниво непоплита” – в цілості), що виконанням оперного репертуару і, зокрема Лисенківської “Кантати”, запрезентував себе, як один з найкращих хорів у краю” [1, 22].

На завершення конкурсу (2 серпня 1942) відбувся фестиваль української пісні, в якому виступили по три хори із кожної номінації – “сільські”, “містечкові”, “великоміські”. “В кінці найкращий репрезентативний хор із Дрогобича у складі 60 співаків виконав під орудою Богдана П'юрка кантату “Б'ють пороги” – Печеніги-Углицького у супроводі двох фортепіанів” [1, 33]. З серпня 1941 по серпень 1944 року Б. П'юрко працює диригентом Українського Підкарпатського театру, в якому у співпраці із режисерами Р. Тимчуком, Й. Стадником здійснив постановки таких вистав: “Сорочинський ярмарок”, “Ноктюрн”, “Коза-дереза”, “Наталка Полтавка” М. Лисенка; “Назар Стодоля”, “Циганка Аза”, “Маруся Богуславка”, “Гайдамаки”, “Запорожець за Дунаєм”; музичних комедій Ф. Легара “Циганське кохання” та “Жайворонок” та ін. Вагомим напрацюванням театру були прем'єри оперети “Циганський барон” Й. Штрауса та опери “Кармен” Ж. Бізе (концертне виконання). В кінці липня 1944 Б. П'юрко в числі галицької інтелігенції емігрує на Захід, де продовжує плідну музичну діяльність у Німеччині, а відтак у США.

Висновки. Проаналізувавши Дрогобичський період диригента та організатора, культурно-мистецького діяча Богдана П'юрка ми зазначаємо, що його внесок у становлення професійного хорового мистецтва Дрогобиччини сьогодні активно пропагується та розвивається. Це помітно в організації низки конференцій, майстер-класів, показових уроків, концертно-конкурсних виступів як сучасного “Бояна Дрогобичського”, так і інших хорових колективів краю.

1. Альманах Першого краевого конкурсу хорів у Галичині. – Львів, 1943. – 43 с.

2. Бермес І. Еволюція хорового руху на Дрогобиччині в контексті розвитку культури Галичини (від “весни народів” до 1942 року) / Ірина Бермес. – Дрогобич: Коло, 2002. – 199 с.

3. Бурбан М. Українські хори і диригенти / Михайло Бурбан. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – 640 с.

4. Гайдабура В. Театр, захований в архівах. Сценічне мистецтво України періоду німецько-фашистської окупації (1941 – 1944) / Валерій Гайдабура. – К., 1998. – 484 с.

5. Гушоватий П., Бермес І., Пиц Б., Михаць М. Хор “Боян Дрогобичський”: історія і сучасність. Навчальний посібник / Петро Гушоватий, Ірина Бермес, Богдан Пиц, Микола Михаць / Заг. ред. Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2008. – 192 с.

6. Добош М. Хорове життя Дрогобича / М. Добош. // Дрогобиччина – земля Івана Франка. Т.1. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1978. – С. 627 – 635.

7. Дувірак Д. СУПром в контексті епохи / Д. Дувірак. // Союз Українських Професійних Музик у Львові: Матеріали і документи. – Львів, 1997. – С. 7–14.

8. Зубаль Я. Богдан П'юрко (в 10-ту річницю смерті) / Я. Зубаль. // Вільне слово (Детройт). – 1963. – Субота, 23 листопада. – Рік XXX. – Ч. 47.

9. Людкевич С. Дослідження. Статті. Рецензії. Виступи / Станіслав Людкевич // Упор. З. Штундер. – Львів, 2000. – Т. 2. – 815 с.

10. Медведик П. П'юрко Богдан / П. Медведик // ЗНТШ імені Шевченка. Том ССХХХІІ. – Львів, 1996. – С. 530–531.

11. Михаць М. Деякі зауваги щодо хронології життя і творчості та короткій життєпис Богдана Юліана П'юрка / М. Михаць. // Гомін Підгір'я. Альманах. – Дрогобич: Посвіт, 2008. – Вип. 6. – С. 111 – 121.

12. Отсен Р. З концертної зали. Концерт “Дрогобичського Бояна” / Р. Отсен. // Діло. – 1932. – Ч. 88. – 22 квітня.

13. Рудницький А. Українська музика. Історико-критичний огляд / Антін Рудницький. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1963. – 406 с.

14. Семчишин В. Короткий хронологічний літопис міста Самбора / В. Семчишин. – Самбір, 1992. – 85 с.

15. Сенейко М., Нижанковський З. Співацьке т-во “Дрогобичський Боян” / М. Сенейко, З. Нижанківський. // Дрогобиччина – земля Івана Франка. Т.1. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1978. – С. 635 – 643.

16. Созанська-Климків Г. Наша родина / Г. Созанська-Климків. // Юрій Созанський (до 80-ліття): Спогади. Матеріали. Дослідження. – Львів: Сполом, 2006. – С. 21 – 32.

17. Созанський Ю. Спогади. Матеріали. Дослідження / Юрій Созанський. – Львів: Сполом, 2006. – 187 с.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2011

